

Rahoitusjärjestelmän kriisivalmius

23.5.2007

Rahoitusjärjestelmän luotettava toiminta on kaikissa tilanteissa yhteiskunnan kannalta elintärkeää. Rahoitusmarkkinat ovat kansainvälistyneet, ja uutta tekniikkaa on otettu laajalti käyttöön. Tämä on muuttanut myös uhkakuvia. Aiempaa enemmän ovat korostuneet rahoitusjärjestelmän infrastruktuuriin kohdistuvat uhat. Viranomaisten ja rahoitusmarkkinoiden muiden toimijoiden on oltava aktiivisia torjuessaan uusia uhkakuvia ja varautuessaan niihin. Kansainvälistymisen myötä kansallisten rajojen merkitys myös varautumisjärjestelyissä on rahoitusmarkkinoilla vähentynyt. Euroopan unionissa on luotu sopimukseen pohjautuva järjestelmä, jonka avulla mahdollisiin rahoitusjärjestelmän kriiseihin varaudutaan. Tätä järjestelmää testataan kansainvälisillä ja kansallisilla harjoituksilla. Rahoitusalan yritysten ja organisaatioiden oma jatkuvuus suunnittelu ja varautuminen ovat oleellinen osa toimenpiteitä, joilla rahoitusjärjestelmän kriisinsietokykyä pidetään yllä.

Rahoitusjärjestelmä on keskeinen osa yhteiskunnan toimivuutta

Hyvin toimiva ja vakaa rahoitusjärjestelmä on yksi nykyaikaisen yhteiskunnan keskeinen tunnusmerkki. Rahoitusjärjestelmä laajasti ymmärrettynä käsittää monia erilaisia insti-

tuutioita ja toiminnallisia kokonaisuuksia. Se on osa yhteiskunnan kriittistä infrastruktuuria.¹ Tämä on myös todettu säännöllisesti eri hankkeissa, joissa on laadittu suunnitelmia yhteiskuntaan kohdistuvien vakavien uhkien varalta.²

Suomen rahoitusjärjestelmä on teknisesti hyvin kehittynyt. Kansainvälisesti verrattuna uutta tekniikkaa hyödynnetään Suomessa kaikessa rahoitustoiminnassa laajalti, mikä parantaa koko kansantalouden tuotavuutta ja lisää rahoitustoimialan yritysten tehokkuutta.

Kolikön kääntöpuolella ovat huomattava riippuvuus tekniikan käytettävyydestä ja yhteiskunnan suuri haavoittuvuus tilanteissa, joissa toimintaan kohdistuisi vakavia häiriöitä. Yhteiskunnan eri toimintojen keskinäisen riippuvuuden lisääntyminen ja digitaalisen tekniikan aiempaa laajempi hyödyntäminen ovat tuoneet uusia uhkia ja vaikeasti hallittavia riskejä.

Suomalainen rahoitusjärjestelmä on riippuvainen tietojärjestelmistä monella tasolla. Kriisitilanteiden kan-

Sampo Albonsuo
ekonomisti
rahoitusmarkkina- ja
tilasto-osasto*

** Kirjoittaja on tällä hetkellä virka-vapaalla Suomen Pankista ja työskentelee Euroopan keskuspankissa.*

*Veli-Matti Lumiala
turvallisuuspäällikkö
hallinto-osasto*

¹ Muita infrastruktuurin kriittisiä osia ovat esimerkiksi energiahuolto, terveydenhuolto, tieto- ja viestintätekniikka, liikenne, vesi- ja elintarvikehuolto.

² Ks. esimerkiksi Euroopan unionin elintärkeiden infrastruktuurien suojaamisohjelmaa koskevan ns. vihreän kirjan liite 2 elintärkeistä infrastruktuureista (julkaistu 17.11.2005), 12.12.2006 annettu direktiiviehdotus Euroopan elintärkeiden infrastruktuurien määrittämisestä ja nimeämisestä sekä niiden suojaamisen parantamistarpeen arvioimisesta. Vastavia Suomea koskevia dokumentteja ovat ”Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategia” (valtioneuvoston periaatepäätös 23.11.2006), voimassa oleva valmiuslaki (1080/1991) ja ehdotus uudeksi valmiuslaiksi (oikeusministeriö, komiteamietintö 2005:2). Kaikki nämä tuovat esiin rahoitusjärjestelmän ja erityisesti maksujärjestelmän yhteiskunnan kriittisenä ja elintärkeänä toimintona.

nalta merkittäviä ovat rahoituspalveluita tuottavat keskitetyt järjestelmät, joiden käyttökeskukset ovat rahoitusjärjestelmän kriittisiä solmukohtia. Toinen haasteellinen taso ovat tietoverkot, jotka toimivat palveluiden käyttäjien eli yritysten, kotitalouksien ja julkisen sektorin yhteytenä palveluihin.

Yksi Suomen kaltaisille pienille maille tyypillinen piirre on rahoitusmarkkinoiden toimijoiden rajallinen määrä. Tämä lisää yksittäisen toimijan merkitystä ja samalla kriisialttiutta verrattuna laajempiin ja monipuolisempiin rahoitusmarkkinoihin.

Yhteiskunnan kriittiseen infrastruktuuriin kohdistuvien riskien hallintaan on kiinnitetty viime vuosina entistä enemmän huomiota. Merkittävänä käynnistävinä tekijöinä tässä ovat tekniikan haavoittuvuuden lisääntyminen, järjestelmien keskinäisten riippu-

vuuksien kasvu, integraation eteneminen sekä uhkakuvien muuttuminen.

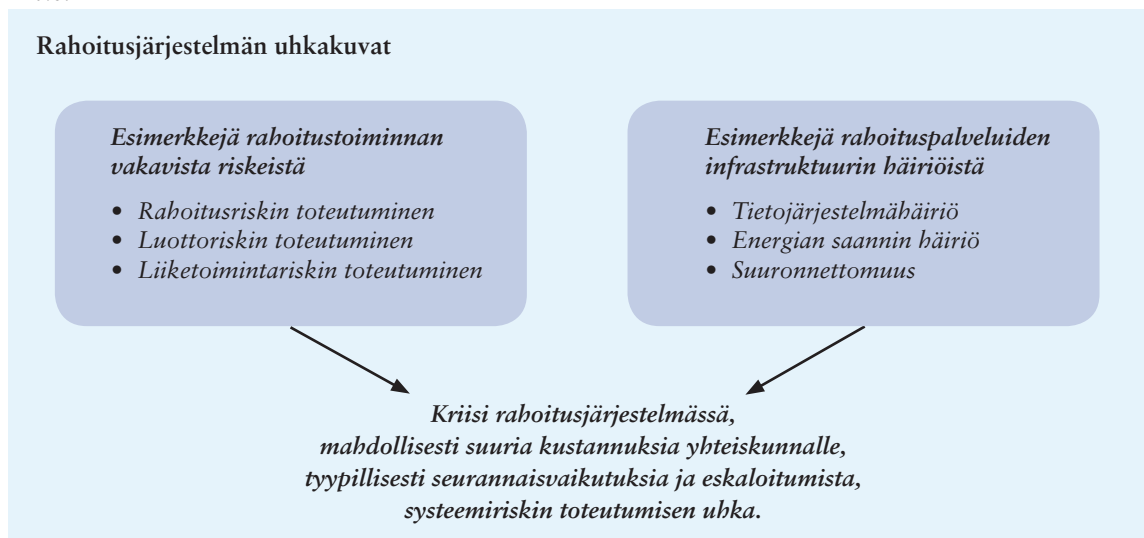
Uhkakuvien uudelleenarvioinnin taustalla ovat myös terrori-iskut (New York syyskuussa 2001, Madrid maaliskuussa 2004, Lontoo heinäkuussa 2005), luonnonkatastrofit (tsunami, Katrina-hirmumyrsky) ja vuonna 2006 esiin noussut lintuinfluenssa ja pandemian uhka.

Rahoitusjärjestelmään kohdistuvat uhkat

Rahoitusalan yrityksissä toteutuu jonkinlaisia häiriötä ja riskejä päivittäin. Tästä ei kuitenkaan kertaluonteisena tapahtumana koidu suuria kustannuksia asianomaisille yrityksille tai niiden asiakkaille, eikä toiminta kokonaisuudessaan ole uhattuna.

Vakavampia ovat harvinaiset tilanteet ja häiriöt, jotka toteutessaan uhkaavat koko rahoitusjärjestel-

Kuvio.

män vakautta ja viime kädessä sen olemassaoloa. Niistä tyypillisesti aiheutuu kustannuksia ja tappioita, jotka koko kansantalous kantaa muodossa tai toisessa.

Rahoitusmarkkinoiden vakavat häiriöt voidaan jakaa kahteen luokkaan:

1. Rahoitustoiminnan riskien vaka-va toteutuminen.
2. Rahoituspalveluiden tuottami-seen käytetyn infrastruktuurin vakavat häiriöt.

Rahoitusjärjestelmän uhkaskenaarioissa on perinteisesti ollut kyse erilaisten rahoitustoiminnan riskien realisoitumisesta. Esimerkiksi pankkien luotto- tai rahoitusriskit voivat joissain ääritilanteissa toteutua tavalla, joka uhkaa yksittäisen pankin ja myös koko pankkijärjestelmän olemassaoloa. Suomen ja monen muun teollistuneen maan pankkikriisit ovat esimerkkejä suurista kustannuksista aiheuttaneista taloudellisten riskien toteutumisista.

Toinen, viime vuosina aiempaa enemmän korostunut näkökulma riskeihin ja häiriöihin ovat juuri rahoitusjärjestelmän infrastruktuurin kohdistuvat uhkat. Tällaisten kriisien luonne ja merkitys ovat muuttuneet voimakkaasti integraation ja tekniikan entistä laajemman hyväksikäytön myötä. Seurauksena tästä kehityksestä on, että erilaiset riskit saattavat toteutuessaan levitä aiempaa nopeammin ja entistä laajemmalle. Infrastruktuurin häiriöiden vaikutukset voivat olla

aiempaa huomattavasti suurempia ja muodostaa systeemitasoisien riskien.

Osana yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamista viranomaiset ovat arvioineet myös merkittävimpiä uhkatekijöitä. Suomen yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategian (valtioneuvoston periaatepäätös 23.11.2006) mukaiset uhkamallit käyvät ilmi oheisesta taulukosta.

Rahoitusjärjestelmän kannalta nämä uhkat ovat merkittäviä, vaikka niiden vaikutukset poikkeavat toisistaan. Sähköisen infrastruktuurin häiriintyminen näkyy palveluiden tuottamiseen käytetyn infrastruktuurin toimimattomuutena, kun taas esimerkiksi suuronnettomuus tai terrorismi voi aiheuttaa rahoituskriisin omaisuuden ja arvojen häviämisen kautta. Lisäksi viranomaisten ja toimialan yhteisissä arvioissa uhkakuvina koko

Taulukko.

Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen uhkamallit:

- *Sähköisen infrastruktuurin häiriintyminen.*
- *Väestön terveyden ja toimeentuloturvan vakava häiriintyminen.*
- *Taloudellisen toimintakyvyn vakava häiriintyminen.*
- *Suuronnettomuudet ja luonnon aiheuttamat onnettomuudet.*
- *Ympäristöuhkat.*
- *Terrorismi sekä järjestäytynyt ja muu vakava rikollisuus.*
- *Väestön liikkeisiin liittyvät uhkat.*
- *Poliittinen, taloudellinen ja sotilaallinen painostus.*
- *Sotilaallisen voiman käyttö.*

Pankkikriisit ovat esimerkkejä suurista kustannuksista aiheuttaneista taloudellisten riskien toteutumisista.

Toimenpiteillä pyritään toisaalta ehkäisemään ennalta kriisitilanteet, ja mikäli kriisitilanteeseen kuitenkin joudutaan, minimoimaan sen aiheuttamat vaikutukset.

rahoitusjärjestelmälle ja sen yrityksille on nähty erityisesti seuraavat:

- Energian (sähkön) saanti voi vaikeutua tai loppua kokonaan.
- Tietojärjestelmät lakkaavat toimimasta ja/tai tietoliikenne pysähtyy.
- Tapahtuu jokin suuronnettomuus tai vakava terroriteko.
- Yhteiskunnassa kehittyä sodan luonteinen tilanne.

Yksittäisen rahoitustoimialan yrityksen kannalta tilanne voidaan pelkistää seuraavasti. Jos uhka toteutuu,

- toimintoon liittyvät osapuolet (muut rahoitusmarkkinoiden toimijat, asiakkaat) eivät ole käytettävissä/tavoitettavissa
- tietojärjestelmät eivät ole käytettävissä
- tietoliikenneyhteydet eivät toimi
- henkilöstö ei ole käytettävissä
- toimitilat eivät ole käytettävissä.

Uhkakuvilla on toteutuessaan oma ajallinen ja alueellinen ulottuvuutensa, mikä vaikuttaa seurauksiin ja kustannuksiin yhteiskunnassa. Oleellinen piirre on eskaloituminen, eli se, että jonkin riskin tai uhkakuvan toteutuessa jossakin osassa rahoitusjärjestelmää, se vaikuttaa suoraan muihinkin osiin järjestelmää vaikeuttaen toimintaa ja aiheuttaen kerrannaisseurauksia. Tarpeeksi vakava tilanne uhkaa koko rahoitusjärjestelmää ja voi merkitä systeemikriisin toteutumista eli koko rahoitusjärjestelmän ”kaatumista” häiriöiden ja riskien toteuduttua.

Viranomaiset luovat perustan varautumiselle

Sekä viranomaisten että rahoitusjärjestelmän yritysten on varauduttava uhkatilanteiden varalle. Toimenpiteillä pyritään toisaalta ehkäisemään ennalta kriisitilanteet, ja mikäli kriisitilanteeseen kuitenkin joudutaan, minimoimaan sen aiheuttamat vaikutukset. Sitä varten niin viranomaisilla kuin yksittäisillä toimialan yrityksilläkin on oltava soveltuvat suunnitelmat sekä toimenpiteet etukäteen valmisteltuina ja kriisiharjoituksissa testattuina.

Suhtautuminen varautumistoi- miin luonnollisesti riippuu viranomaisesta ja toimijasta. Erityisesti keskuspankin näkökulmasta varautumisessa korostuu koko järjestelmän taso, ei yksittäinen yritys tai toimija.

Suomen varautumisessa rahoitusjärjestelmän kriiseihin ja kaikkiin tähän järjestelmään kohdistuviin uhkiin voi erottaa kansallisen ja kansainvälisen tason. Kansallisella tasolla varautumista ohjaavat Suomen lainsäädäntö – erityisesti valmiuslaki – ja viranomaisten rahoitusjärjestelmän yrityksille suuntaama ohjeistus. Kotimaista viranomaisyhteistyötä harjoitetaan rahoitusmarkkinaviranomais- ten (valtiovarainministeriö, Suomen Pankki, Rahoitustarkastus, sosiaali- ja terveysministeriö ja Vakuutusvalvontavirasto) kesken. Varautuminen saa konkreettista sisältöä mm. puolustustaloudellisen suunnittelukunnan Rahoitushuoltoopoolin kautta. Siinä ovat mukana kaikki viranomaistahot ja markkinaosapuolet Suomessa.

Euroopan unionin keskuspankit, valvontaviranomaiset ja valtiovarainministerit ovat puolestaan solmineet vuonna 2005 yhteistoimintapöytäkirjan, joka tukee ja edistää yhteistyötä maiden välillä rahoitusjärjestelmän kriisitilanteissa.

Kansainvälisen yhteistyön lisääntymisen taustalla on se, että kansalliset rahoitusjärjestelmät ovat entistä enemmän kytköksissä toisiinsa, samoin kuin se, että rahoitusmarkkinoiden integraatio Euroopassa edennyt yhä pidemmälle. Se on tuonut mukanaan aiempaa keskittyneemmän rakenteen, jossa esimerkiksi sama keskus tarjoaa palveluita koko eurooppalaiselle markkina-alueelle. Monessa maassa toimivien suurten finanssi-instituutioiden merkitys on kasvanut viime vuosina nopeasti. Suomen kannalta oleellista on lisäksi rahoitusmarkkinoiden pohjoismainen ulottuvuus, koska Suomen rahoitusmarkkinat ovat monin tavoin kiinteästi kytköksissä muihin Pohjoismaihin.

Yhteistoimintapöytäkirjan mukaan muita viranomaisia on informoitava, kun systeemiriskin mahdollisuus on olemassa tai kun jokin osapuolista haluaa selvittää, onko tällaista uhkaa olemassa. Pöytäkirja kattaa vain sellaiset tilanteet, joilla arvioidaan olevan kansainvälisiä vaikutuksia. Sopimus ei ole juridisesti sitova, vaan vapaaehtoiseen yhteistyöhön perustuva aieasiakirja.

Eurojärjestelmässä varautumista kriisitilanteisiin ohjaa mm. järjestel-

mään kuuluvien keskuspankkien yhteinen Target-maksujärjestelmä. Pohjoismaiset keskuspankit allekirjoittivat vuonna 2003 yhteistoimintasopimuksen rahoituskriisien hallinnasta. Eri maiden keskuspankeilla ja valvontaviranomaisilla on lisäksi omia kahden- tai monenkeskisiä yhteistyösopimuksia. Yhteistoimintasopimusten sisältö niin eurooppalaisella kuin pohjoismaisella tasolla käsittää lähinnä periaatteiden, toimintatapojen ja mahdolliseen kriisinhallintaan liittyvän organisoitumisen kuvauksen. Tietojen vaihdosta sopiminen kriisitilanteiden hoidossa on keskeinen osa yhteistoimintasopimuksia.³

Yritysten jatkuvuussuunnittelu

Viranomaisten varautumisen lisäksi kriisitilanteiden hoitamisen kannalta ensiarvoisen tärkeitä ovat rahoitusalan yritysten omat yrityskohtaiset jatkuvuussuunnitelmat ja varautumisjärjestelyt. Yksittäisten yritysten ja organisaatioiden kriisivarautumisen lähtökohtana ovat liiketoiminnalliset perusteet, asiakkaiden kanssa tehdyt sopimukset sekä näihin liittyvä riskienhallinta.

Rahoitusjärjestelmän riskienhallinta, uhkakuvien torjuminen ja kriisinhallintavalmiuksien parantaminen vaativat jatkuvaa päivittämistä ja

Kansainvälisen yhteistyön lisääntymisen taustalla ovat rahoitusjärjestelmien kasvaneet kytkökset ja rahoitusmarkkinoiden integraation eteneminen Euroopassa.

³ Ks. esimerkiksi Euro & talous -lehden erikoisnumero vuodelta 2006 Suomen rahoitusjärjestelmän vakaudesta. Sivulla 76 on lueteltu kaikki Suomen Pankin allekirjoittamat kansainväliset ja kansalliset yhteistoimintasopimukset ja -pöytäkirjat rahoitusjärjestelmän vakauden turvaamiseksi ja kriisitilanteiden hallitsemiseksi.

Ovatko vapaaehtoiset sopimukset viranomaisten kesken ja yritysten jatkuvuussuunnitelmat riittäviä vakavan rahoituskriisin tai -häiriön hoitamiseksi?

uudelleenarviointia. Ennaltaehkäisyssä korostuu organisaatiotasolla jatkuvuussuunnittelu, jonka tarkoituksena on varautua jo ennalta mahdollisiin ongelmatilanteisiin.

Hyvällä suunnittelulla yritys pyrkii varmistamaan, että se pystyy jatkamaan toimintojaan mahdollisimman pienin menetyksin ja täyttämään velvoitteensa, vaikka sen toiminta häiriintyisi jonkin sisäisen tai ulkopuolisen tapahtuman takia. Toimintaa häiritsevä tapahtuma voi olla tietojärjestelmähäiriön lisäksi esimerkiksi inhimillinen virhe, väärinkäytös, tietoliikennekatkos, sähkökatkos, tulipalo, vesivahinko, toimitilojen osittainen tai täydellinen tuhoutuminen tai avainhenkilöiden menetys. Esimerkkeinä jatkuvuussuunnitteluun liittyvistä järjestelyistä ovat varoitilojen käyttö sekä tietojärjestelmien ja sähkönsyötön kahdentaminen.

Yhteiskunnan näkökulmasta tällainen varautuminen ei kuitenkaan kaikilta osin ole riittävää, ja järjestelyitä on täydennettävä muilla ohjausmekanismeilla, kuten juuri sopimuksilla, lainsäädännöllisillä velvoitteilla sekä viranomaisten ja alan yritysten yhteisillä toimilla.

Järjestelyiden mittaaminen ja kehittäminen harjoituksissa

Ajankohtainen kysymys niin Suomessa kuin muissakin Euroopan maissa on tehtyjen toimien ja suunnitelmien riittävyys kansainvälisessä toimintaympäristössä. Ovatko viime kädesä vapaaehtoisii sopimuksiin poh-

jautuva järjestelmä ja rahoitusjärjestelmän yritysten omat jatkuvuussuunnitelmat riittäviä useita maita koskevan vakavan rahoituskriisin tai häiriön hoitamiseksi?

Kysymys on ajankohtainen Euroopassa mm. suurten monikansallisten rahoitusalan yritysten merkityksen kasvun vuoksi. Kehitys on johtanut tuotannon, palvelujen ja koko rahoitustoimialan verkostoitumiseen ja keskinäisten riippuvuuksien kasvuun yli kansallisten rajojen. Samaan aikaan yritystasolla pyrkimys keskittyä ydinosaamiseen liittyviin toimintoihin on johtanut yhä lisääntyvään tukitoimintojen ulkoistamiseen ja palveluiden hankkimiseen oman organisaation ulkopuolelta.

Rahoitusjärjestelmä on rakenteeltaan keskittynyt erityisesti pienissä maissa. Tällöin suuren monikansallisen rahoitusalan yrityksen tytäryhtiö tai sivukonttori voi olla systeemisesti merkittävä pienessä maassa, ja tämä voi osoittautua ongelmalliseksi mahdollisen kriisin hoitamiseksi. Lakisäätöinen ohjaus tai sääntely on vapaasti liikkuvien pääomien ja integraation maailmassa hyvin ongelmallista.

Yksi vastaus edellä esitettyyn kysymykseen on ollut viime vuosina se, että viranomaiset keskenään ja yhdessä markkinaosapuolien kanssa ovat järjestäneet erilaisia kriisiharjoituksia. Niiden avulla voidaan testata kriisinhallinnan yhteistoimintasopimusten toimivuutta ja toimialan yritysten omia valmiuksia suurten riskien

toteutumisen tai merkittävien häiriöiden varalle. Harjoitukset perustuvat yleensä johonkin skenaarioon, jossa rahoitusjärjestelmää uhkaa kriisi samanaikaisesti monessa maassa.

Euroopan unionissa ja euroalueella on järjestetty useita rahoitusjärjestelmän kriisiharjoituksia ja -simulointeja eri viranomaisten kesken. Vuonna 2006 järjestettiin niin EU:n laajuinen harjoitus kuin eurojärjestelmän oma kriisimulatioharjoitus. Myös Pohjoismaiden kesken on järjestetty kriisiharjoituksia.

Isossa-Britanniassa rahoitusjärjestelmän kriisinsietokykyä on viime vuosina testattu suurissa vuosittaisissa harjoituksissa, joihin ovat osallistuneet yhdessä niin viranomaistahot kuin markkinaosapuoletkin.⁴ Harjoituksissa on käyty läpi mm. pandemia-tilanteen hallintaa. Suomessa on viimeksi vuonna 2005 järjestetty rahoitusmarkkinoiden valmiusharjoitus (ns. PATO 2005), jossa testattiin niin rahoitusmarkkinoiden viranomaisten kuin muidenkin osapuolien valmiuksia kriisitilanteissa.

Kokemukset näistä harjoituksista ovat olleet pääasiassa myönteisiä. Niin viranomaiset kuin harjoituksiin osallistuneet markkinaosapuolien edustajat ovat katsoneet ne erittäin hyödyllisiksi. Esimerkiksi viranomais-ten välinen informaation kulku eri

maiden kesken on ollut keskeinen testauksen kohde.

Kriisiharjoitukset ovat kuitenkin tuoneet esiin myös monia kehittämis-kohteita. Yksi niistä on yhteisen tilannearvion muodostamisen varmistaminen eri osapuolien kesken kriisin uhatessa tai häiriön toteutuessa rahoitusjärjestelmässä. Myös maiden välisten toimenpiteiden tarkastelu on ollut esillä. Eurooppalaista kriisinhallintajärjestelmää ei myöskään ole testattu todellisessa moneen maahan ulottuvassa kriisitilanteessa.

Eurojärjestelmän kannalta vuoden 2006 kriisiharjoitus osoitti, että mahdollisiin systeemiin häiriöihin ja uhkiin rahoitusmarkkinoilla on valmistauduttu monin eri tavoin. Eurojärjestelmän piirissä on aloitettu myös työ, jonka tarkoituksena on parantaa rahoitusmarkkinoiden infrastruktuurin jatkuvuussuunnitelmia erityisesti euroalueen näkökulmasta. Eurojärjestelmän erityispiirre jatkuvuussuunnittelussa on järjestelmien yleinen monimutkaisuus ja näkökulmaerot eri instituutioiden kesken.

Kriiseihin varautumisen haasteita

Suomen rahoitusmarkkinoiden kehitys viime vuosina osana integroituvaa eurooppalaista rahoitusmarkkina- aluetta asettaa selkeitä haasteita varauduttaessa uhkakuviiin ja kriiseihin. Suuri riippuvuus tietotekniikan moitteettomasta toiminnasta on yksi selkeä kehityskulku ja saa uusia muotoja. Ulkomaisen omistuksen osuus Suomen rahoitusmarkkinoista on

Euroopan unionissa ja euroalueella on järjestetty useita rahoitusjärjestelmän kriisiharjoituksia ja -simulointeja eri viranomaisten kesken.

⁴ Ks. www.fsc.gov.uk, Tripartite initiatives: Financial Sector Market Wide Exercise 2006 Report. Isossa-Britanniassa keskuspankki, valvontaviranomainen ja valtiovarainministeriö tekevät laajaa yhteistyötä rahoitusjärjestelmän jatkuvuussuunnitelun alalla.

Kriisien kansainvälinen luonne korostaa voimakkaasti etukäteisvarautumisen merkitystä.

huomattava suurten kansainvälisten rahoituskonsernien kautta.

Rahoitustoiminnan eurooppalainen integraatio altistaa kansalliset rahoitusjärjestelmät muualla yhteistoiminta-alueella tapahtuville häiriöille tai niiden seurannaisvaikutuksille. Tästä lähtökohdasta sekä ennalta ehkäisevien toimien että kriisitilanteiden hoitoon liittyvien toimintatapojen on katettava koko Euroopan unioni.

Näihin haasteisiin vastaaminen edellyttää erityisesti pienen maan viranomaisilta jatkuvaa aktiivisuutta. Uskottava uhkakuviin varautuminen ja uhkien torjuminen vaativat monipuolista kansainvälistä yhteistyötä rahoitusmarkkinoiden viranomaisten (keskuspankit, valvojat ja valtiovarainministeriöt) kesken.

Uhkakuvien ja Suomen rahoitusjärjestelmään mahdollisesti kohdistuvien kriisien kansainvälinen luonne korostaa voimakkaasti etukäteisvarautumisen merkitystä. Eskaloituminen ja mahdollisten kustannusten suuruus vakavissa kriiseissä ja häiriöissä merkitsevät, että yksittäisen yrityksen ja organisaation tasolla hyvä jatkuvuussuunnittelu on erityisen tärkeää ja oleellinen osa varautumista.

Avainsanat: rahoitusjärjestelmän kriisit, uhkakuvat, kriisisimulointiharjoitukset, jatkuvuussuunnittelu, kriisienhallinta